

Yöneticilerinin Girişimcilik ve İnovasyon Algılarının İncelenmesi: Kobi Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma (Investigation of Entrepreneurship and Innovation Perceptions of SME Executives)

Gözde KOSA ^a

^a Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Kars, Türkiye. gozdekosa@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler: KOBİ Girişimcilik İnovasyon Demografik Faktörler Sektör Yapısı</p> <p>Gönderilme Tarihi 10 Haziran 2019 Revizyon Tarihi 30 Ağustos 2019 Kabul Tarihi 5 Eylül 2019</p> <p>Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi</p>	<p>Amaç – Bu çalışmanın temel amacı, KOBİ yöneticilerinin girişimcilik özellikleri ve inovasyon becerilerinin demografik ve sektör özellikleri açısından karşılaştırmalı olarak incelemektir. KOBİ'lerin küresel rekabet ortamında ilerlemeleri, girişimcilik faaliyetleri kapsamında yeni ürünler ve yeni süreçleri işletmelerinde uygulayabilmelerinin yöneticilerin girişimcilik ve algı düzeyine bağlı olduğu varsayılmıştır.</p> <p>Yöntem – Çalışmanın evreni Ankara'da faaliyet gösteren KOBİ'lerin yöneticileridir. Çalışmanın örneklemini ise Ankara'da inşaat, gayrimenkul, konaklama ve yiyecek hizmeti, kültür, sanat, eğlence ve dinlence, tarım ormanlık ve su ürünleri, madencilik, imalat, bilgi ve iletişim, finans ve sigorta gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren 341 KOBİ yöneticisi oluşturmuştur. Çalışmanın verileri girişimcilik ve inovasyon becerileri ölçekleri kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada nedensel karşılaştırma araştırma deseni kullanılarak, KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerileri ve girişimcilik algıları demografik değişkenler ve KOBİ'lerin özellikleri temel alınarak karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenmiştir.</p> <p>Bulgular – Yapılan parametrik analiz teknikleri neticesinde, KOBİ yöneticilerinin bireysel özellikleri ve firmaların sektörel yapılarının yöneticilerin girişimcilik ve inovasyon algılarını üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir.</p> <p>Tartışma – KOBİ yöneticilerinin ve faaliyet gösterdikleri sektörlerin çok yönlü olarak incelendiği bu çalışmada, yöneticilerinin girişimcilik ve inovasyon algılarının KOBİ'lerin üretim faaliyetlerini ve katma değerinin arttığı, verimliliğinin anlamlı düzeyde yükseldiği görülmüştür. Girişimci ve inovasyon potansiyelleri güçlü olan KOBİ'lerin ekonomiye yüksek katkılarının olduğu belirlenmiştir.</p>
ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Key Words: SME Entrepreneurship Innovation skills Demographic Faktors Sector Structure</p> <p>Received 10 June 2019 Revised 30 August 2019 Accepted 5 September 2019</p> <p>Article Classification: Research Article</p>	<p>Purpose – The main purpose of this study is to examine the entrepreneurship characteristics and innovation skills of SME managers in terms of demographic and sector characteristics. It is assumed that the progress of SMEs in the global competitive environment and the ability to apply new products and new processes in their enterprises within the scope of entrepreneurship activities depend on the level of entrepreneurship and perception of managers.</p> <p>Desing/methodology/approach – The population of the study is the managers of SMEs operating in Ankara. The sample of the study consisted of 341 SME managers in different sectors such as construction, real estate, accommodation and food service, culture, arts, entertainment and recreation, agriculture forestry and aquaculture mining, manufacturing, information and communication, finance and insurance. The data of the study were collected using entrepreneurship and innovation skills scales. In the study, using causal comparison research design; Innovation skills and entrepreneurship perceptions of SME managers were analyzed in a comparative approach based on demographic variables and characteristics of SMEs.</p> <p>Findings – As a result of parametric analysis techniques, it was determined that individual characteristics of SME managers and sectoral structures of firms had an effect on managers' perception of entrepreneurship and innovation.</p> <p>Discussion – In this study, where SME managers and the sectors in which they operate are examined in a multi-faceted manner, it is seen that entrepreneurship and innovation perceptions of managers increase the production activities and added value of SMEs, and their productivity increases significantly. It has been determined that SMEs that have entrepreneurial and innovation potentials have high contributions to the economy.</p>

Önerilen Atf/Suggested Citation:

Kosa, G. (2019). Yöneticilerinin Girişimcilik ve İnovasyon Algılarının İncelenmesi: Kobi Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11 (3), 1792-1806.

GİRİŞ

Küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) sürdürülebilir ve kapsayıcı bir şekilde ekonomik büyümenin sağlanmasında kilit bir role sahiptir. KOBİ'ler genellikle küresel, bölgesel ve ulusal ekonomilerde uzun süren etki yaratan yenilikçi etkin çözümlerin kaynağı olmakta ve özellikle gençler için önemli iş fırsatları yaratmaktadır. KOBİ'ler, değişen piyasa koşullarına hızlı adaptasyon becerileri, esnek üretim yapıları, bölgeler arası dengeli büyüme, işsizlik düşüşüne katkı ve yeni iş alanlarının açılması açısından olumlu özelliklerinden dolayı ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmasının temel taşlarıdır. Türkiye'deki işletmelerin yüzde 99'unu oluşturan KOBİ'ler toplam istihdamın yüzde 78'ini, katma değer yüzde 55'ini, toplam satışların yüzde 65,5'ini, toplam yatırımın yüzde 50'sini, toplam ihracatın yüzde 60,1'ini ve toplam kredinin yüzde 24'ünü gerçekleştirmektedir. KOBİ'lerin üretim seviyesini ve katma değerini artırmada girişimcilik ve inovasyon potansiyellerinin önemli bir rolü vardır (KOSGEB, 2019).

Günümüzde, ekonomilerin küreselleşmenin etkisi altında kalması, müşterilerin beğeni ve beklentilerindeki değişim, teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesi, farklı sektörlerde hizmet veren işletmeler arasındaki rekabetin şiddetlenmesine neden olmuştur. Artan rekabet ortamında işletmelerin başarıyı yakalayabilmesi, çevresel değişimlerin oluşturduğu fırsatlardan yararlanabilmelerine ve pratiğe dönüştürülecek yeni fikirleri yakalayabilmesine bağlıdır. İşletmelerin performansına olumlu etkileri açık bir şekilde hissedilen girişimcilik ve inovasyon faaliyetleri, ülke ekonomisinin tabanı konumunda olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) için büyük önem taşımaktadır. İnovasyon faaliyetlerinden uzak kalmaları süreklilikleri açısından mümkün görülmeyen KOBİ'lerin, gelişmeleri, rekabet güçlerini artırmaları ve beklenenin üzerinde kârlılık elde etmelerinin girişimcilik faaliyetleri kapsamında yeni fikirler üretmek, Ar-Ge faaliyetleri ve inovasyon ile mümkün olacağı düşünülmektedir (Taşgıt, Torun,2016). Bu nedenle, KOBİ'lerin girişimcilik ve inovasyon başarısı, yöneticilerin etkin bir kişisel girişimcilik becerisine sahip olmalarını gerektirmektedir. Kaya (2007)'ye göre kişisel girişimcilik becerileri; yenilikçi olma, değişime uyum sağlama, kararlı olma, disiplinli olma, anlayışlı olma ve hoşgörülü olma, planlama ve hedef oluşturma becerisidir. Etkin bir yönetim anlayışı ve girişimci bir ruhla, müşterileri tarafından faydalı ve değerli olarak algılanabilen fikir ve ürünler geliştirerek inovasyon yapabilen ve işletmeler yaşamlarını devam ettirebilmektedir.

KOBİ'lerin, sürdürülebilir olmaları, rekabet gücü kazanabilmeleri, ürün kalitelerini arttırmaları ve benzeri avantajları elde edebilmeleri için girişimcilik ve inovasyonu profesyonel şekilde yönetmeleri gerekmektedir. Bu çerçevede, çalışmanın amacı, KOBİ yöneticilerinin girişimcilik özellikleri ve inovasyonu algılarını demografik ve sektör özellikleri açısından karşılaştırmalı olarak incelemektir. Çalışmanın örneklemini Ankara'da inşaat, gayrimenkul, konaklama ve yiyecek hizmeti, kültür, sanat, eğlence ve dinlence, tarım ormancılık ve su ürünleri madencilik, imalat, bilgi ve iletişim, finans ve sigorta gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren 341 KOBİ yöneticisi oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında girişimcilik ve inovasyon becerileri ölçekleri kullanılmıştır.

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Girişimcilik

Girişimcilik, uzun bir entelektüel geleneğe sahip, oldukça dinamik ve hızlı büyüyen bir bilimsel araştırma alanıdır. Girişimcilik ve inovasyonun entelektüel kökleri ekonomik büyüme ile ilişkisini tanımlayarak temellerini atan Cantillon (1755), Smith (1776), Knight (1921) ve Schumpeter (1934) gibi ekonomistlerin çalışmalarına kadar uzanmaktadır. On yıllardır durgun bir büyümenin ardından gündeme çok fazla gelen girişimcilik araştırmaları, psikolojik özellikleri ve insanların girişimciliği belirleyen faktörler temele alan insan merkezli yaklaşımı vurgulayarak önemli bir ivme kazanmıştır (Akt. Shane ve Venkataraman , 2000)

2014 Küresel Girişimcilik İzleme (GEM) raporu, girişimciliği, serbest meslek, yeni iş organizasyonu veya mevcut bir işyerinin bir birey tarafından genişletilmesi gibi yeni bir iş veya yeni girişim yaratma girişimi olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, gelecekteki mal ve hizmetlerin yaratılması için mevcut fırsatların dönüştürülmesi anlamına da gelir (Singer, Amorós ve Arreola, 2017). Diğer bağlamlarda, girişimcilik, yenilikçi ve büyüme odaklı firmaların alt kümesini ifade eder (Gartner, 1990).

Girişimcilik, çeşitli konuları kapsayan önemli bir sosyal hareketlilik kaynağıdır, ancak sorun, birçok girişimcilik alanının hala bakir olmasıdır (Luke ve Verreynne, 2006).Lazear (2005) girişimciliği sosyal, fiziki

be bilgi temelli üretim faktör ve unsurlarını işlevsel bir yaklaşımla bir araya getirme süreci olarak tanımlamıştır. Erboy'a (2013) göre girişimcilik ise belirli amaçlar dahilinde bir işi yerine getirmek için gerekli süreçleri başlatmak ve yerine getirmektir. Girişimcilik faaliyetleri, firmaların rekabet gücünü koruyabilmelerini, ekonomik büyüme ve yenilik üretebilmelerini ve toplumsal sorunları çözebilmelerini sağlar.

Başarılı ve yüksek performans gösteren yerel ekonomilerde genelde güçlü ve sağlam girişimcilik faaliyetleri yürütülmektedir. Küçük firmaların bölgesel varlığı ile bölgesel ekonomik gelişme arasında pozitif bir korelasyon olduğuna dair ampirik bir kanıt vardır. Özellikle, uzun vadede, girişimcilik faaliyeti ekonomik büyümeyle ilişkili görünmektedir (Florida, 2002; Glasser ve Kerr, 2010).

Girişimciler meslekleri icra etme sürecinde bazı temel bilgi ve becerilere ihtiyaç duyarlar. Girişimciler iyi iletişim becerilerine, insanları yönetme ve motive etme becerisine gereksinim duyarlar. Bu durum, işe yeni başlama sürecinde, proje lansmanları sırasında, eş zamanlı bir şekilde değişim ve yenilik uygulama zamanlarında önem arz eder. (İlhan, 2005). Büyük veya küçük bir şirket içinde, istikrarlı ve sağlam bir yönetime duyulan ihtiyacı anlamak önemlidir. Günümüz dünyasında girişimci bir iş adamı çevresindeki ve dünyadaki insanlarla iletişim kurabilmeli ve ulusal ve uluslararası hükümetlerin içinde buldukları iş girişimleri üzerindeki etkilerini anlama yeteneğine sahip olmalıdır. Girişimciler, problemlere ve risklere bütünsel bir bakış açısıyla bakma ve çözümler bulma ve inovasyon yoluyla riski yönetme becerisine çok fazla ihtiyaç duyarlar (Morrison vd., 2005). Girişimci, ekonomi ve sürdürülebilirlik konusunda da sağlıklı bir anlayışa sahip olmalıdır. Girişimci fikir ve ürün satma, bağlılık kazanma ve iş planlarını sunma ve yürütme becerilerine sahip olmalıdır. Girişimcilerin finansal ve mali konular hakkında bilgi sahip olmaları ve muhasebe, insan kaynakları veya bilgi hizmetleri aracılığıyla onları destekleyen insanlarla bilgili bir şekilde iletişim kurabilmeleri ve bu insanlara liderlik edebilmeleri gerekir (GEM, 2011).

Girişimciler stratejik kararlar almalarını gerektiren karmaşık durumları hızla anlayabilirler ve aynı anda çok sayıda iş fikri ve projesi üzerinde çalışabilirler. İş fikirlerini eşzamanlı olarak geliştirebilmek, önemli detayları belirleme ve anlama, alternatifleri belirleme ve iş süreçlerini sürekli değerlendirme ve inceleme becerisine sahip olmaları gerekir. Girişimcilik ve yenilikçilik, etkinlik ve hayatta kalmak isteyen kuruluşlar için temel gereksinimlerdir. Birçok kurum, etkinliklerini, verimliliklerini ve esnekliklerini geliştirmek için oldukça yenilikçi ve girişimci yaklaşımlar aramaktadır (Haghshenas et al., 2008).

1.2. İnovasyon

İnovasyon, "yenilenme, yenileşim, yenileşme" gibi anlamlara gelen ve temelinde yeni bir şeyler yapmak anlamı taşıyan bir kelimedir. Alan yazında inovasyon, farklı bakış açılarına göre değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu kavramın tanımlanması noktasında alan yazında oluşmuş bir fikir birliğinden bahsetmek mümkün değildir. Flynn ve arkadaşlarına (2003) göre inovasyon, beliren fırsatları yeni fikirlere dönüştürme ve fikirlerden yararlı pratiklere ulaşma süresidir. Bir süreç olarak inovasyon; bir fikri pazarlanabilir ürünlere, farklı ya da yeni geliştirilmiş bir üretim ve dağıtım yöntemine dönüştürmeyi ifade etmektedir. İnovasyon, işletmelerin içsel olarak geliştirdiği veya dış kaynaklardan esinlenerek elde ettiği yeni bir fikirle başlamaktadır (Damanpour, 1991). Yeni fikirlerden hareketle farklı veya iyileştirilmiş üretim metotlarının ve organizasyonel tekniklerin geliştirilerek yeni pazarlara girilmesi ve yeni tedarik zincirlerinin bulunması inovasyon sürecinin önemli bir aşamasıdır (Ellonen, 2008). İnovasyon sürecinin anlam kazanabilmesi için yapılan tüm girişimlerin ticarileştirilmesi gerekmektedir (Henderson ve Clark, 1990). İnovasyon ile ilgili yapılan açıklamalardan hareketle, inovasyonun oluşması için iki temel bileşenin bir araya gelmesi gerektiği söylenebilir. Bu bileşenler, yeni bir fikir ve fikirlerin pazarlanabilir bir ürüne dönüştürülmesidir.

Yeni bilgiler inovasyonun temelini oluşturmaktadır. Bu bakımdan işletmeler için farklı kaynaklardan beslenerek yeni bilgiler edinmek ve bunları kullanarak yeni fikir geliştirmek son derece önemlidir. İşletmeler için yeni fikir üretimi inovasyon yeteneklerinin gelişmesi için önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir (Weerawardena, 2003). İnovasyonun tesadüfi unsurlara bağlı olarak gelişmesi mümkün değildir. Yeni bilgi kaynakları inovasyonun oluşması ve gelişmesi için son derece önemlidir. İşletmeler için bilgi birikimi ve entelektüel sermaye zenginliği inovasyon sürecinin başlaması ve gelişmesi için gerekmektedir. Entelektüel sermaye; insan sermayesi, ilişkisel sermaye ve yapısal sermaye unsurlarını kapsamaktadır. Şekil 1'de inovasyon sürecinin entelektüel sermaye ile olan ilişkisi gösterilmiştir. İnovasyon sürecinin temelini bilgi

tabanlı kaynaklar oluşturmaktadır. Yeni bilgiler işletmelerin sahip olduğu insan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişkisel sermayeye süzgecinden geçerek yeni fikirlere dönüşmektedir. Yeni fikirler ise inovasyon sürecinin önünü açmaktadır (Toraman, Abdioğlu ve İşgüden, 2009).

İşletmeler inovasyon faaliyetlerini birtakım ilkelere göre gerçekleştirebilirse başarıyı ve rekabet gücünü yakalayabilir. Bu ilkelerin dikkate alınmadığı inovasyon faaliyetlerinin başarısızlıkla sonuçlanması kuvvetle muhtemeldir. Bu sonuç işletme çalışanlarının olumsuz etkilenmesine ve inovasyona olan inancın azalmasına neden olabilmektedir. İnovasyon faaliyetleri yapılırken dikkate alınması gereken ilkeler şu şekilde sıralanabilir (Eren, 1982: 26);

- ✓ İşletmenin ayakta kalabilmesi ve rekabet gücü elde edebilmesi inovasyon çalışmalarını gerekli kılmaktadır,
- ✓ Ar-Ge faaliyetleri ile inovasyon çalışmaları birbirinin yerine geçmemelidir,
- ✓ Her inovasyon çalışması sonucunda üretilen ürün ve fikirler belirli bir kâr hedefine yönelmelidir,
- ✓ İnovasyonun dinamik bir yapıya sahiptir ve süreklilik özelliği göstermektedir,
- ✓ İnovasyon radikal kararlar alabilmeyi gerektirir. Belirli bir süreye kadar hiç düşünülmeyen ürün ve fikirlerin gelişmesi radikal kararlar olarak gerçekleştirilebilir,
- ✓ İnovasyon çalışmaları toplumun ihtiyaç ve beklentilerine en uygun zamanda cevap vermelidir
- ✓ İnovasyonun çok yönlü ve bütünsel bir yapısı vardır,
- ✓ İnovasyonun sürekliliği için özel bir bütçe ayrılmalıdır,
- ✓ İnovasyon projelerinin erken seçenек eleme sistemi ile önceden değerlendirilebilmesi gerekmektedir,
- ✓ İnovasyon çalışmalarının bir plan dahilinde ilerlemesi, belirli koşullara bağlı olarak inovasyon çalışmalarının kabul veya reddedilmesi gerekmektedir.

İşletmelerin artan rekabet ortamında ayakta kalabilmelerinin yolu inovasyondan geçmektedir. İnovasyon ile işletmeler, örgütler hatta devlet ekonomileri küresel rekabet ile başa çıkabilmektedir. Rekabet ortamının oldukça karışık ve dinamik bir yapısının olması, arz talep dengesinin değişmesi ve yeni pazarların keşfedilmesi inovasyon yatırımlarını zorunlu kılmıştır. Hem mikro hem de makro düzeyde gelişen hızlı değişimlere ayak uydurmak, rekabet avantajını yakalamak ve sürdürmek inovasyon ile mümkündür. Günümüzde, küresel rekabet yarışının inovasyon yapan işletmeler arasında gerçekleştiği açık bir şekilde görülmektedir (Elçi, 2006). Küresel ekonominin kurallarına hâkim olmak, yapılan inovasyon çalışmalarını yakından takip etmek, yeni fikirlere adapte olmak ve inovasyonların geliştirilmesine öncülük etmek günümüz işletmeleri için son derece önemlidir (Güleş ve Bülbül, 2004). Bu anlamda işletmelerin gelişebilmesi için uzun soluklu araştırmalara ve yeni fikirlere yatırım yapması gerekmektedir.

İnovasyonun temelinde süreklilik ve bütünsellik ilkeleri bulunmaktadır. Teknolojik imkanların gelişmesi, hedef kitlenin ihtiyaç ve beklentilerin değişmesi ve bilgiye erişim yollarının çeşitlenmesi işletmelerin tek bir inovasyon çalışmasıyla ayakta durmasını mümkün kılmamaktadır. İşletmeler inovasyon çalışmalarını süreklilik arz eden ve yapılan çalışmaları birbiri ile ilişkilendiren bir platformda sürdürmelidir. İnovasyonun işletmelerin tüm faaliyetleri ile ilişkilendirilmesi daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır (Elçi, 2006).

Son yıllarda KOBİ'lerin girişimcilik ve inovasyon özellikleri üzerine yürütülen araştırmalarda, bu niteliklerdeki gelişmelerle KOBİ'lerin üretim seviyesinin ve katma değerinin arttığı, verimliliğinin anlamlı düzeyde yükseldiği görülmüştür (OECD, 2012). Bu kapsamda Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçları, rekabet gücünü yükseltmek ve sektöre entegrasyonlarını sağlayarak, ekonomik gelişmelere katkı sağlamak için KOBİ'lerin girişimcilik özelliklerinin ve inovasyon becerilerinin desteklenmesi önem arz etmektedir. KOBİ'lere destek politikalarının oluşturulmasında, destek mekanizmalarının planlanmasında ve uygulanmasında onların girişimcilik ve inovasyon özelliklerinin dikkate alınmasının, ekonomideki büyüme parametrelerine önemli katkılar sağlanacağı açık bir gerçektir. Bu kapsamda KOBİ yöneticilerinin girişimcilik özellikleri ve inovasyon becerilerini tespit etmek, bu alandaki faaliyetleri desteklemeye katkıda bulunmak ve bu konudaki yeni fikirlerin yaratılması, genişletilmesi ve uygulanmasında gerçek potansiyelinin ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Girişimciliğe ve inovasyona sürdürülebilir bir özellik kazandırmak için bu değişkenlerin sektörlerde seviyelerinin bilinmesi, gerekli destek program ve eğitimlerinin bu doğrultuda yapılandırılması gerekmektedir.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, KOBİ yöneticilerinin girişimcilik özellikleri ve inovasyon becerileri demografik ve sektör özellikleri açısından karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu kapsamda çalışmada nedensel karşılaştırma araştırma deseni kullanılarak; KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerileri ve girişimcilik algıları demografik değişkenler ve KOBİ'lerin özellikleri temel alınarak karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Ankara'da inşaat, gayrimenkul, konaklama ve yiyecek hizmeti, kültür, sanat, eğlence ve dinlence, tarım ormancılık ve su ürünleri madencilik, imalat, bilgi ve iletişim, finans ve sigorta gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren 341 KOBİ yöneticisi oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında girişimcilik ve inovasyon becerileri ölçekleri kullanılmıştır.

KOBİ Yöneticilerinin girişimcilik ve inovasyon algılarının karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelendiği çalışmada, aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- 1- KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerileri ve girişimcilik algıları ne düzeydedir?
- 2- KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerilerinde demografik değişkenlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 3- KOBİ yöneticilerinin girişimcilik algılarında demografik değişkenlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 4- KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerilerinde KOBİ'lerin özelliklerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 5- KOBİ yöneticilerinin girişimcilik algılarında KOBİ'lerin özelliklerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 6- KOBİ yöneticilerinin girişimcilik algıları ile inovasyon becerileri arasında nasıl bir ilişki vardır?

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nedensel karşılaştırma desenleri temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Nedensel karşılaştırma araştırmaları, insan grupları arasındaki farklılıkların nedenlerini ve sonuçlarını koşullar ve katılımcılar üzerinde herhangi bir müdahale olmaksızın belirlemeyi amaçlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Bu çalışmada nedensel karşılaştırma araştırma deseni kullanılarak; KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerileri ve girişimcilik algıları demografik değişkenler ve KOBİ'lerin özellikleri temel alınarak karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın hedef evrenini Ankara'da inşaat, gayrimenkul, konaklama ve yiyecek hizmeti, kültür, sanat, eğlence ve dinlence, tarım ormancılık ve su ürünleri madencilik, imalat, bilgi ve iletişim, finans ve sigorta gibi farklı sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ yöneticileri oluşturmaktadır. Ankara'daki KOBİ yöneticilerinin hepsine ulaşmak çok fazla zaman ve emek gerektirmektedir. Bu bakımdan, kolayda ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilerek; İnşaat, Gayrimenkul Faaliyetleri, Konaklama ve Yiyecek Hizmeti, Kültür, Sanat, Eğlence ve Dinlence Faaliyetleri, Tarım Ormancılık ve Su Ürünleri Madencilik, İmalat, Bilgi ve İletişim, Finans ve Sigortacılık sektörlerinde faaliyet gösteren KOBİ'lerde yönetici olarak çalışan bireyler araştırmaya dahil edilmiş ve çalışmaya katılımları sağlanmıştır. KOBİ yöneticilerine çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı ifade edilmiştir. Anket uygulaması KOBİ'lerde yönetici olarak çalışan veya KOBİ'leri yöneten işletme sahipleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılımı sağlanan KOBİ yöneticilerinin demografik bilgileri ve KOBİ'lerin özellikleri Tablo 1 ve 2'de yer almaktadır.

Tablo 1. KOBİ Yöneticilerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		f	%
Cinsiyet	Kadın	58	17,5
	Erkek	273	82,5
Medeni durum	Evli	280	84,6
	Bekar	51	15,4
Yaş	30 yaş ve altı	46	13,9
	31-40	99	29,9
	41-50	143	43,2
	51 ve üstü	43	13,0
Eğitim durumu	İlkokul	84	25,4
	Ortaokul	91	27,5
	Lise	105	31,7
	Üniversite-Lisans üstü	51	15,4
Toplam		331	100,0

Tablo incelendiğinde, araştırmaya katılımı sağlanan KOBİ yöneticilerinin %17,5'inin kadın, %82,5'inin ise erkek olduğu anlaşılmaktadır. Yöneticilerin büyük bir oranı (%84,6) evli olduğunu ifade etmiştir. Yöneticilerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, %13,9'unun 30 yaş ve altı, %29,9'unun 31-40 yaş, %43,2'sinin 41-50 yaş ve %13,9'unun 51 ve üzeri yaş grubunda yer aldığı belirlenmiştir. Yöneticilerin %25,4'ü ilkokul, %27,5'i ortaokul, %31,7'si lise ve %15,4'ü lisans ve lisansüstü eğitim mezundur.

Tablo 2. KOBİ Yöneticilerinin Çalıştığı İşletmelere Ait Betimsel Bilgiler

		f	%
Sektör	İnşaat, Gayrimenkul Faaliyetleri	69	20,8
	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti, Kültür, Sanat, Eğlence ve Dinlenme Faaliyetleri	69	20,8
	Tarım Ormancılık ve Su Ürünleri	61	18,4
	Madencilik	70	21,1
	İmalat	70	21,1
Çalışan sayısı	Bilgi ve İletişim, Finans ve Sigorta, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	62	18,7
	1-4	112	33,8
	5-9	101	30,5
	20-99	82	24,8
Eğitime katılma durumu	100-500	36	10,9
	Evet	73	22,1
İhracat yapma durumu	Hayır	258	77,9
	Evet	46	13,9
ARGE Faaliyetleri	Hayır	285	86,1
	Evet	38	11,5
Toplam		331	100,0

Tablo incelendiğinde, yöneticilerin %20,8'i inşaat, gayrimenkul, %20,8'i konaklama ve yiyecek hizmeti, kültür, sanat, eğlence ve dinlenme, %18,4'ü tarım ormanlık ve su ürünleri madencilik, %21,1'i imalat ve %18,7'si bilgi ve iletişim, finans ve sigorta, bilimsel ve teknik sektörlerinde faaliyet gösteren işletmelerde çalışmaktadır.

Yöneticilerin görev yaptığı işletmelerin %33,8'in 1-4 kişi, %30,5'inde 5-9 kişi, %24,8'inde 20-99 kişi ve %10,9'unda 100-500 kişi çalışmaktadır. Yöneticilerin %77,9'u girişimcilik veya inovasyon ile ilgili herhangi bir eğitime katılmadığını ifade etmiştir. Yöneticilerin görev yaptığı KOBİ'lerin büyük bir oranı (%86,1; %88,5) ihracat yapmamakta ve ARGE faaliyetlerinde bulunmamaktadır.

3.3.Kullanılan Ölçme Araçları

3.3.1.Demografik Bilgi Formu

Araştırmanın amacı doğrultusunda KOBİ yöneticilerinin demografik özelliklerini belirlemek ve çalıştıkları işletmelerin faaliyet alanlarını göstermek için demografik bilgi formu kullanılmıştır. Formda araştırmanın bağımsız değişkenleri olan; cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, yaş, KOBİ'lerin faaliyet alanları, çalışan sayısı, ihracat yapma durumu, ARGE faaliyetlerinin bulunma durumu, girişimcilik ve inovasyon ile ilgili eğitimlere katılma durumu değişkenlerine yer verilmiştir.

3.3.2.Girişimcilik Ölçeği

Araştırmaya katılımı sağlanan KOBİ yöneticilerinin girişimcilik becerilerini belirlemek için Sünbül ve Yılmaz (2009) tarafından geliştirilen Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği kullanılmıştır. 36 maddeden oluşan ölçek, beşli Likert tipindedir. Ölçek maddeleri 1 (hiç katılmıyorum) ile 5 (tamamen katılıyorum) arasındaki değerler ile puanlanmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için faktör analizi uygulanmıştır. Tek faktörlü bir yapıya sahip olan ölçek toplam varyansın önemli bir oranını (%47) açıklamıştır.

Ölçekten alınan yüksek yükseldikçe girişimcilik algısı da yükselmektedir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,90 olarak raporlanmıştır (Sünbül ve Yılmaz, 2009). Bu araştırmada ise ölçek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,92'dir. Alfa katsayısının 0,70 ve daha yüksek bulunması ölçeğin güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2005). Bu araştırmada elde edilen iç tutarlılık katsayısı girişimcilik ölçeğinin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

3.3.3.Bireysel Yenilikçilik (İnovasyon) Ölçeği

KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerilerine yönelik algılarını belirlemek için Hurt, Joseph ve Cook (1977) tarafından geliştirilen ve Sarioğlu (2014) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Bireysel Yenilikçilik Ölçeği kullanılmıştır. Özgün ölçeğin İngilizce formu Türkçe 'ye uyarlanmadan önce gerekli izinler alınmıştır. Özgün ölçek 20 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert tipindedir. Ölçekte yer alan her bir ifade; 1 (hiç katılmıyorum) ile 5 (tamamen katılıyorum) arasındaki değerler ile puanlanmaktadır. Ölçeğin İngilizce formunun Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,89 olarak raporlanmıştır. Bireylerin genel yenilikçilik düzeylerini ortaya koymak için ölçek maddelerinden alınan puanlar toplanarak genel bir puan elde edilmektedir.

Ölçeğin uyarlama sürecinde sistematik bir yaklaşım benimsenmiş, ölçek; kültür, dil, anlayış, kavram ve örneklem özellikleri dikkate alınarak Türkçe' ye uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe' ye çevrilmesinde geri çeviri yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak için uzman görüşü alınmıştır. Ölçek maddelerinin hem İngilizce hem de Türkçe dili açısından anlaşılır olduğu, maddelerin ölçülmek istenen kavram ile ilgili olduğu ve ölçeğin kültürel açıdan uygun olduğu uzmanlar tarafından belirtilmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun yapı geçerliği faktör analizi ile incelenmiştir. Tek faktörlü ölçek, toplam varyansın %49,33'ünü açıklamıştır. Faktör analizi sonucunda ölçekten 2 maddenin çıkarılmasına karar verilmiştir. Nihai değerlendirmeler sonucunda, ölçeğin Türkçe Formunun 18 maddeden oluşmasına karar verilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve iç tutarlılık katsayısı 0,77 olarak raporlanmıştır (Sarioğlu, 2014). Bu araştırmada ise ölçek için hesaplanan Alfa katsayısı 0,90'dır. Alfa katsayısının 0,70 ve daha yüksek bulunması ölçeğin güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Tavşancıl, 2005). Bu araştırmada elde edilen iç tutarlılık katsayısı inovasyon ölçeğinin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

4. Verilerin Analizi

KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerilerinin ve girişimcilik algılarının farklı değişkenlere göre incelendiği bu araştırmada, girişimcilik ve bireysel yenilikçilik (inovasyon) ölçeği puanlarını; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışan sayısı, ihracat yapma durumu, ARGE faaliyetlerinde bulunma durumu, sektör, inovasyon ve girişimcilik ile ilgili eğitime katılma durumu değişkenlerine göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Karşılaştırmalar için parametrik analiz teknikleri kullanılmıştır.

Analizler gerçekleştirilmeden önce normal dağılım varsayımı kontrol edilmiştir. Bunun için ölçme araçlarından elde edilen puanlara ait çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır ($-0,96 < \text{Çarpıklık} < -1,37$; $1,23 < \text{Basıklık} < 0,17$). Bu değerlerin ± 2 aralığında bulunması normal dağılım için yeterli görülmektedir (George ve Mallery, 2010). Hesaplanan değerlerin belirtilen aralıkta yer aldığı, normal dağılım varsayımının karşılandığı anlaşılmıştır.

Araştırmada, iki gruba (cinsiyet vb.) göre karşılaştırma yapmak için bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruba (yaş vb.) göre karşılaştırma yapmak için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Varyans analizi sonucunda farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi kullanılmıştır. Bu test, varyansların homojen ve gruptaki birey sayısının farklı olduğu durumlarda kullanılabilen çoklu karşılaştırma testlerinden biridir. Araştırmada ölçme araçlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler de hesaplanmıştır. Bunun için Pearson korelasyon analiz tekniği kullanılmıştır. Veriler SPSS 25.0 kullanılarak analiz edilmiştir.

5. Bulgular

Tablo 1. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Bilgiler

Değişkenler	N	Minimum	Maximum	\bar{X}	ss
İnovasyon becerisi	331	1,00	4,89	3,57	0,89
Girişimcilik	331	1,00	4,72	3,53	0,75

Tablo 1 incelendiğinde, inovasyon ve girişimcilik puanlarının sırasıyla 1,00-4,89 ve 1,00-4,72 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Inovasyon ve girişimcilik puan ortalamaları ise sırasıyla $3,57 \pm 0,89$ ve $3,53 \pm 0,75$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler, araştırmaya katılan KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerilerinin ve girişimcilik algılarının yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir.

Tablo 2. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	Sd	p
İnovasyon becerisi	Kadın	58	3,40	1,04	-1,63	329	0,10
	Erkek	273	3,61	0,85			
Girişimcilik	Kadın	58	3,45	0,69	-0,87	329	0,39
	Erkek	273	3,55	0,76			

Tablo 2 incelendiğinde, inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamalarında cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Araştırmaya katılan kadın ve erkek KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerilerinin ve girişimcilik algılarının benzer düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 3. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Değişken	Yaş grubu	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
İnovasyon becerisi	30 yaş ve altı	46	3,97	0,39	16,65	0,00	1>3, 1>4; 2>3, 2>4
	31-40	99	3,88	0,66			
	41-50	143	3,40	0,95			
	51 ve üstü	43	3,00	1,09			
Girişimcilik	30 yaş ve altı	46	3,86	0,37	37,55	0,00	1>3, 1>4; 2>3, 2>4; 3>4
	31-40	99	3,83	0,48			
	41-50	143	3,48	0,79			
	51 ve üstü	43	2,65	0,72			

Tablo 3 incelendiğinde, inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamalarında yaşa bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre, “30 yaş ve altı” ve “31-40” yaş gruplarında bulunan KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamaları, “41-50” ve “51 ve üstü” yaş gruplarında bulunan KOBİ yöneticilerinininkine göre anlamlı olarak daha yüksektir. Genel olarak, “30 yaş ve altı” ve “31-40” yaş gruplarında bulunan KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerileri ve girişimcilik algıları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Eğitim durumu	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
İnovasyon becerisi	1. İlkokul	84	3,09	1,11	16,84	0,00	4>1, 4>2; 3>1
	2. Ortaokul	91	3,51	0,96			
	3. Lise	105	3,76	0,61			
	4. Üniversite-Lisans üstü	51	4,06	0,26			
Girişimcilik	1. İlkokul	84	3,24	0,74	27,15	0,00	4>1, 4>2, 4>3; 3>1, 3>2
	2. Ortaokul	91	3,23	0,83			
	3. Lise	105	3,74	0,61			
	4. Üniversite-Lisans üstü	51	4,11	0,28			

Tablo 4 incelendiğinde, inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamalarında eğitim durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre, genel olarak lisans ve lisansüstü eğitim mezunu olan KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerisi ve girişimcilik puanları en yüksek, ilkökul ve ortaokul mezunu KOBİ yöneticilerinin ise puan ortalamaları en düşük bulunmuştur. Eğitim düzeyi arttıkça inovasyon becerisi ve girişimcilik puanları artış göstermektedir.

Tablo 5. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının KOBİ'lerin Bulunduğu Sektöre Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Sektör	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
İnovasyon becerisi	1. İnşaat, Gayrimenkul Faaliyetleri	69	3,57	0,83	4,37	0,00	5>4; 2>4;
	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti,						
	2. Kültür, Sanat, Eğlence ve Dinlence Faaliyetleri	69	3,74	0,58			
	3. Tarım Ormancılık ve Su Ürünleri Madencilik	61	3,51	1,06			
	4. İmalat	70	3,21	1,07			
5. Bilgi ve İletişim, Finans ve Sigorta, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	62	3,81	0,74				
Girişimcilik	1. İnşaat, Gayrimenkul Faaliyetleri	69	3,33	0,68	17,77	0,00	5>4; 3>4; 2>4;
	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti,						
	2. Kültür, Sanat, Eğlence ve Dinlence Faaliyetleri	69	3,63	0,59			
	3. Tarım Ormancılık ve Su Ürünleri Madencilik	61	3,67	0,70			
	4. İmalat	70	3,02	0,87			
5. Bilgi ve İletişim, Finans ve Sigorta, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	62	3,98	0,55				

Tablo 5 incelendiğinde, inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamalarında KOBİ'lerin bulunduğu sektöre bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre, “Bilgi ve İletişim, Finans ve Sigorta, Bilimsel ve Teknik” ve “Konaklama ve Yiyecek Hizmeti, Kültür, Sanat, Eğlence ve Dinlence” sektörlerinde faaliyet gösteren KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerisi puan ortalamaları, “imalat” sektöründe faaliyet gösteren KOBİ yöneticilerinininkine göre daha yüksektir. Ayrıca, Bilgi ve İletişim, Finans ve Sigorta, Bilimsel ve Teknik”, “Konaklama ve Yiyecek Hizmeti, Kültür, Sanat, Eğlence ve Dinlence” ve “Tarım Ormancılık ve Su Ürünleri Madencilik” sektörlerinde faaliyet gösteren KOBİ yöneticilerinin girişimcilik puan ortalamaları, “imalat” sektöründe faaliyet gösteren KOBİ yöneticilerinininkine göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 6. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının KOBİ'lerde Çalışan Birey Sayısına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Çalışan sayısı	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
İnovasyon becerisi	1. 1-4	112	3,27	1,05	12,05	0,00	4>1, 4>2; 3>1
	2. 5-9	101	3,48	0,92			
	3. 20-99	82	3,86	0,54			
	4. 100-500	36	4,06	0,43			
Girişimcilik	1. 1-4	112	3,09	0,75	37,38	0,00	4>1, 4>2; 3>1, 3>2; 2>1
	2. 5-9	101	3,47	0,69			
	3. 20-99	82	3,93	0,49			
	4. 100-500	36	4,13	0,51			

Tablo 6 incelendiğinde, inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamalarında KOBİ'lerde çalışan birey sayısına bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Scheffe testi sonuçlarına göre, genel olarak “100-500” ve “20-99” kişinin çalıştığı KOBİ'lerde yöneticilik yapan bireylerin inovasyon becerisi ve girişimcilik

puanları en yüksek, "1-4" ve "5-9" kişinin çalıştığı KOBİ'lerde yöneticilik yapan bireylerin puan ortalamaları en düşük bulunmuştur. KOBİ'lerde çalışan birey sayısı arttıkça KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerisi ve girişimcilik puanları da artış göstermektedir.

Tablo 7. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının Girişimcilik veya İnovasyon ile İlgili Eğitime Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	Girişimcilik ya da İnovasyon konusunda herhangi bir eğitime katılma durumu	N	\bar{X}	Ss	t	Sd	p
İnovasyon becerisi	Evet	73	3,73	0,90	1,80	326	0,07
	Hayır	258	3,52	0,89			
Girişimcilik	Evet	73	3,69	0,84	2,03		0,04
	Hayır	258	3,48	0,72			

Tablo 7 incelendiğinde, inovasyon becerisi puan ortalamalarında KOBİ yöneticilerinin girişimcilik veya inovasyon ile ilgili eğitime katılma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Bununla birlikte, girişimcilik puan ortalamalarında KOBİ yöneticilerinin girişimcilik veya inovasyon ile ilgili eğitime katılma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p<0,05$). Girişimcilik ve inovasyon ile ilgili herhangi bir eğitime katıldığını belirten KOBİ yöneticilerinin girişimcilik puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 8. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının İhracat Yapma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	İhracat yapma durumu	N	\bar{X}	Ss	t	Sd	p
İnovasyon becerisi	Evet	46	3,98	0,31	3,39	329	0,00
	Hayır	285	3,50	0,94			
Girişimcilik	Evet	46	4,26	0,18	7,75		0,00
	Hayır	285	3,41	0,74			

Tablo 8 incelendiğinde, inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamalarında KOBİ'lerin ihracat yapma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İhracat yapan KOBİ'lerde yöneticilik yapan bireylerin inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 9. Girişimcilik ve Bireysel Yenilikçilik Ölçeği Puanlarının KOBİ'lerin ARGE Faaliyetlerinin Bulunma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	ARGE faaliyeti	N	\bar{X}	Ss	t	Sd	p
İnovasyon becerisi	Evet	38	3,99	0,34	3,13	329	0,00
	Hayır	293	3,51	0,93			
Girişimcilik	Evet	38	4,23	0,19	6,49		0,00
	Hayır	293	3,44	0,75			

Tablo 9 incelendiğinde, inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamalarında KOBİ'lerin ARGE faaliyetlerinin bulunma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). ARGE faaliyetleri bulunan KOBİ'lerde yöneticilik yapan bireylerin inovasyon becerisi ve girişimcilik puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 10. Bireysel Yenilikçilik ve Girişimcilik Ölçeklerinden Elde Edilen Puanlara Ait Pearson Korelasyon Katsayısı

Değişkenler		Girişimcilik
	r	,665**
İnovasyon becerisi	p	0,000
	N	331

Tablo 10 incelendiğinde, inovasyon becerisi puanları ile girişimcilik puanları arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır ($r=0,665$; $p<0,01$). KOBİ yöneticilerinin girişimcilik algıları arttıkça inovasyon becerilerinin de arttığı gözlenmiştir.

6. Tartışma ve Sonuç

KOBİ yöneticilerinin girişimcilik algıları ve inovasyon becerilerinin çok yönlü olarak incelendiği bu araştırmada katılımcıların araştırma değişkenlerinde ortalamanın bir miktar üzerinde düzeylere sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular Van Praag ve Versloot'un (2007) girişimcilik ve inovasyon konusunda 57 yüksek araştırmayı incelediği meta-analiz araştırmasının bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Analizlerde büyük ölçüde KOBİ girişimcilik düzeyleri orta ve üzerinde bir dağılım göstermektedir. Van Praag ve Versloot (2007) yaptıkları meta-analizin sistematik bir incelemesine dayanarak girişimcilerin ekonomide çok önemli bir işlevi olduğunu ortaya koymuşlardır. Girişimci ve inovasyon potansiyelleri güçlü olan KOBİ'lerin ekonomiye çok yüksek katkılarının olduğu görülmüştür.

KOBİ yöneticilerinin girişimcilik ve inovasyon becerilerinin cinsiyetlere göre karşılaştırılması sonucunda katılımcıların cinsiyetleri açısından girişimcilik ve inovasyon becerilerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Literatürde bu konuda araştırma bulgularının çok farklı düzeylerde olduğu görülmüştür. Örneğin Sünbül ve Yılmaz'ın (2008) çalışmalarında erkek ve bayan katılımcıların girişimcilikleri farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte bazı araştırmalarda ise iki cinsiyet arasında anlamlı farklar söz konusudur (Arı, 1989). Bu konuda Goffe ve Scase'e (1992) göre kadın ve erkek girişimciliğinde ve inovasyon becerilerinde kültürel faktörlerden, özellikle mesleklere yüklenen cinsiyet rollerinin etkisinden söz edilebilir. Bu kapsamda farklı iş kollarında ya da mesleklerde cinsiyete göre girişimcilik ve inovasyon becerisinin karşılaştırılması alana önemli katkılar sağlayacaktır.

Katılımcıların yaşlarına göre girişimcilik ve inovasyon becerilerinin karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulgular, KOBİ yöneticilerinin yaşlarına göre girişimcilik ve inovasyon becerileri arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. 40 yaş altı yöneticilerin 40 yaş üstü yöneticilerden daha yüksek girişimcilik ve inovasyon düzeylerine sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular literatürde Blanchflower ve ark. (2001), Carstensen. (2006); Lévesque ve Minniti, (2006) ve Salthouse'un (2009) gerçekleştirdikleri araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar, yaş ve girişimcilik aktivitesi arasındaki ilişkinin genellikle negatif olduğunu ileri sürmüşlerdir (Lévesque ve Minniti, 2006). Yani yaş arttıkça girişimcilik ve inovasyon becerilerinde düşüşler görülmektedir. Ancak, bu ilişkinin altında yatan süreçler büyük ölçüde bilinmemektedir ve bu nedenle yaş, yaşa bağlı özellikler ve girişimcilik faaliyeti arasındaki bağlantılar iyi anlaşılmamıştır. Carstensen'e, (2006) göre insanlar yaşlandıkça, girişimcilikten gelen belirsiz getirilere güvenmek için daha az zamanları olduğunu ve bu nedenle iş fikirlerini eyleme dönüştürmeye daha az istekli olduklarını ifade etmiştir. Bu bulgular, girişimci ve inovasyona olan ilginin yaşla birlikte azaldığını gösteren araştırmalarla desteklenmektedir (örneğin, Blanchflower ve ark. 2001). Dahası, yaşla birlikte fiziksel yeteneklerin ve atılganlık ve dinamiklik gibi özelliklerin (Salthouse, 2009) azalması, girişimcilik becerileri ve sonuçta girişimcilik aktivitesinin düşük algılanmasına neden olabilir.

Katılımcıların eğitim düzeyi ve girişimcilik konusunda eğitim alma durumlarına göre girişimcilik ve inovasyon becerileri karşılaştırıldığında, araştırma bulgularına göre üniversite mezunu KOBİ yöneticileri düşük eğitimli meslektaşlarından daha yüksek düzeyde girişimcilik algısı ve inovasyon becerilerine sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulguyla ilişkili bir şekilde girişimcilik ve inovasyon konusunda eğitimler alan katılımcıların yüksek girişimcilik ve inovasyon algılarına sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular McKeon ve

arkadaşları (2004), Mustar (2009), Neck ve Greene'nin (2011) yapmış oldukları araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Genel olarak, girişimcilik deneyimi ve bilgisi, önemli bir ilgi alanına giren girişimci öğrenmeye dayanmaktadır (McKeon ve ark. 2004). Dolayısıyla eğitim düzeyi yüksek ve bu konuda sistematik kurslara katılan bireyler daha yüksek girişimcilik ve inovasyon eğilimleri göstermektedir. Mustar, (2009) ve Neck ve Greene'e (2011) göre girişimcilik ve inovasyon becerileri kursları sadece bu becerilerinin kazanılmasını kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda girişimcilik ve inovasyon algularına ilham vermeyi, motive etmeyi ve olumlu yönde etkilemeyi amaçlar ve sağlar.

Araştırmada ulaşılan bulgulardan bir diğerinde ise KOBİ'lerin bulunduğu sektöre, büyüklüğüne, ihracat yapma ve ARGE faaliyetlerinde bulunma durumlarına göre yöneticilerin girişimcilik ve inovasyon becerilerinin karşılaştırılması konusundadır. Tüm bu değişkenler açısından katılımcıların girişimcilik algularında ve inovasyon becerilerinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Analizlere göre, Bilgi ve İletişim, Finans ve Sigorta, Bilimsel ve Teknik", "Konaklama ve Yiyecek Hizmeti, Kültür, Sanat, Eğlence ve Dinlenme" ve "Tarım Ormancılık ve Su Ürünleri Madencilik" sektörlerinde faaliyet gösteren KOBİ yöneticilerinin girişimcilik puan ortalamaları, "imalat" sektöründe faaliyet gösteren KOBİ yöneticilerinininkine göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca KOBİ'lerde çalışan birey sayısı arttıkça KOBİ yöneticilerinin inovasyon becerisi ve girişimcilik alguları da artış göstermektedir. Bulgular OECD'nin (2012) girişimcilik raporunun bulgu ve saptamalarıyla benzerlik göstermektedir. OECD'ye (2012) hızla büyüyen, kurumsal kapasitesi, çalışan kişi sayısı son üç yılda artan KOBİ'lerde girişimcilik ve inovasyon faaliyetleri çok yüksek düzeylerde sergilenmektedir. Bu yönüyle kapasite ve performans olarak hızlı büyüyen firmalar ekonomik kalkınmaya çok önemli katkılar sağlamaktadır.

Araştırmanın diğer bulgusunda ise sektöründe ihracat yapan ve ARGE faaliyetlerinde bulunan firmaların yöneticilerinin girişimcilik ve inovasyon puan ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgular Küçük (2002) ve Civan ve Tekinkuş'un (2005) çalışmalarının bulgularıyla benzerlik göstermektedir. İlgili araştırmacılara göre ARGE faaliyetlerinde bulunan ve dış ticarete önemli fırsatları kullanmaya çalışan KOBİ'lerde girişimcilik ve İnovasyon özellikleri oldukça dinamik ve yüksek düzeyde sergilenmektedir. Bu yönüyle girişimci ve inovasyon özellikleri güçlü olan KOBİ'ler yni mal ve hizmetlerin üretilmesinde ve geliştirilmesinde önemli roller üstlenmektedir.

KOBİ'lerin girişimcilik ve inovasyon özellikleri üzerine yürütülen bu çalışmada yöneticilerin bireysel özellikleri ve firmaların sektörel yapılarının önemli faktörler olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. KOBİ'lerin girişimcilik ve inovasyon niteliklerdeki gelişmelerle KOBİ'lerin üretim seviyesinin ve katma değerinin arttığı, verimliliğinin anlamlı düzeyde yükseldiği görülmüştür. Bu kapsamda Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçları, rekabet gücünü yükseltmek ve sektöre entegrasyonlarını sağlayarak, ekonomik gelişmelere katkı sağlamak için KOBİ'lerin girişimcilik özelliklerinin ve inovasyon becerilerinin desteklenmesi önem arz etmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak özellikle, çalışan sayısını nispeten az olduğu küçük işletme yöneticilerine inovasyon ve girişimcilik konusunda destek verilmesi; eğitim düzeyi ilköğretim ve lise olan işletme yöneticilerinin girişimcilik ve inovasyon konusunda eğitim almalarının teşvik edilmesi ve özellikle imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin yöneticilerinin inovasyon ve girişimcilik becerilerini geliştirecek faaliyetlerin yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Arı, R. (1989). Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları İle Bazı Özlük Niteliklerinin Ben Durumlarına, Atılganlık Ve Uyum Düzeylerine Etkisi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Blanchflower D. G., Oswald A., Stutzer A. (2001). Latent entrepreneurship across nations. *Eur. Econ. Rev.* 45 680–691.
- Business Europe (2019). SMEs and entrepreneurship. Erişim: 20.05.2019, <https://www.business-europe.eu/policies/smes-and-entrepreneurship>
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Carstensen L. L. (2006). The influence of a sense of time on human. development. *Science*, 312 1913–1915.

- Civan, M., Tekinkuş, M. (2002). Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci; Gaziantep Örneği. *Erc/ODTÜ Uluslar arası Ekonomi Kongresi. VI. Bildiri Kitabı: Ankara.*
- Elçi, Ş. (2006). İnovasyon Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı (7. Baskı). Meteksan Bilişim Grubu, BT Haber, 27-150.
- Ellonen, R., Blomqvist, K., & Puumalainen, K. (2008). The role of trust in organisational innovativeness. *European Journal of Innovation Management, 11(2)*, 160-181.
- Erboy, N. (2013). E-Dış Ticaret ve Girişimcilik Üzerine Etkileri. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 8*, 50-61.
- Eren, E. (1982). İşletmelerde Yenilik Politikası, İÜ Yayını, İstanbul: Formül Matbaası.
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life*. New York: Basic Books: [[Google Scholar](#)]
- Flynn, M., Dooley, L., O'sullivan, D., & Cormican, K. (2003). Idea management for organisational innovation. *International Journal of Innovation Management, 7(04)*, 417-442.
- Gartner, W.B. (1990). What are we talking about when we talk about entrepreneurship?
J Bus Venturing, 5(1), 15-28.
- GEM. (2011), *Extended Report: Entrepreneurs and Entrepreneurial Employees Across the Globe.*
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.)* Boston: Pearson.
- Glaeser, E.L., Kerr, W.R, Ponzetto, G. (2010). Clusters of entrepreneurship. *J Urban Economy, 67(1)*, 150-168.
- Goffee, R. ve Scase, R. (1992). *Kadınlar iş başında*. İstanbul: Eti kitapları.
- Güleş ve Bülbül, (2004). *Yenilikçilik: işletmeler için Stratejik Rekabet Aracı*, İstanbul: Nobel yayın dağıtım.
- Haghshenas, A., Jamshidian, M, Shaemi A., Shahin, A., Yazdanshenas, M. (2008). An Organizational Entrepreneurship Framework for Iran's Public Sector. *Iranian journal of management sciences, 2(8)*, 31-73.
- Henderson, R. M., & Clark, K. B. (1990). Architectural innovation: The reconfiguration of existing product technologies and the failure of established firms. *Administrative Science Quarterly, 35(1)*, 9-30.
- Hurt, H. T., Joseph, K., & Cook, C. D. (1977). Scales for the measurement of innovativeness. *Human Communication Research, 4(1)*, 58-65.
- Innovation, O. (1996). A Meta-Analysis of Effects of Determinants and Moderators. *Academy of Management Journal, 34*, 555-559.
- İlhan, S. (2005), Bazı Değişkenler Açısından Elazığ'da Girişimci Profili, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(1)*, 217-248.
- Kaya, Ali (2007). *Bilişim ve İletişim Işığında Girişimcilik ve KOBİ Yönetimi*, Konya:Eğitim Kitabevi.
- KOSGEB. (2019), *KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı*. Ankara.
- Küçük, O. (2005). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara
- Lazear, E. P., (2005). Entrepreneurship. *Journal of Labor Economics, 3(4)*, 649-680.
- Lévesque M., Minniti M. (2006). The effect of aging on entrepreneurial behavior. *J. Bus. Ventur. 21177-194.*
- Luke, B., Verreynne, M. L.(2006). Exploring strategic entrepreneurship in the public sector. *Qualitative Research in Accounting & Management, 3(1)*, 4-26.
- McKeon, H., Johnston, K., Henry, C. (2004). Multinational companies as a source of entrepreneurial learning: examples from the IT sector in IRELAND. *Education+ Training, 46(8-9)*, 433-443.

- Morrison, A. (2000), "Entrepreneurship: What triggers it?", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 6(2), 59-71.
- Mustar, P. (2009). Technology management education: innovation and entrepreneurship at mines ParisTech, a leading French engineering school. *Academy of Management Learning and Education*, 8(3), 418-425.
- Neck, H.M, Greene PG. (2011). Entrepreneurship education: known worlds and new frontiers. *Journal of Small Business Management*, 49(1), 55-70.
- OECD, (2012b), Entrepreneurship at a Glance, <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/3012011ec017.pdf?expires=1355598758&id=id&accname=guest&checksum=C9FCC7CB700D19434CB2F79171A09B41>, (Erişim tarihi: 16.05.2019).
- Salthouse T. A. (2012). Consequences of age-related cognitive declines. *Annu. Rev. Psychol.* 63 201-226.
- Sarioğlu, Serap (2014). Bireysel yenilikçilik ölçeğinin hemşirelikte geğerlik ve güvenirliliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Shane, S., Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1):217-26.
- Singer, S., Amorós, J.E., Arreola, D.M. (2014). The global entrepreneurship monitoring (GEM) report; <http://www.gemconsortium.org/report>. (Erişim tarihi: 2.5.2019).
- Sünbül, A. M.; Yılmaz, E. (2008). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2nd International Congress On Enterpreneurship, Kyrgyzstan-Turkey Manas University, 7-10 Mayıs, Biřkek-Kyrgyzstan.
- Tařgit, Y.E, Torun,B. (2016). Yöneticilerin İnovasyon Algısı, İnovasyon Sürecini Yönetme Tarzı ve İşletmelerin İnovasyon Performansı Arasındaki İlişkiler: KOBİ'ler Üzerinde Bir Araştırma.Yönetim Bilimleri Dergisi / Journal of Administrative Sciences Cilt / Volume: 14, Sayı / N: 28, ss. / pp.: 121-156, 2016
- Tavşancıl, E. (2005). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Toraman, C., Abdioğlu, H., & İşğüden, B. (2009). İşletmelerde inovasyon sürecinde entelektüel sermaye ve yönetim muhasebesi kapsamında değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 91-120.
- Van Praag C.M., Versloot, P.H. (2007). What is the value of entrepreneurship? A review of recent research. *Small Business Economics*, 29:351-382.
- Weerawardena, J. (2003). Exploring the role of market learning capability in competitive strategy. *European Journal of Marketing*, 37(3/4), 407-429.
- Yılmaz, E., Sünbül, A. M. (2009). Üniversite öğrencilerine yönelik girişimcilik ölçeğinin geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 195-203.